



Crna Gora  
Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog, br. 130

81000 Podgorica, Crna Gora

Tel: +382 20 243 197

Br. 05-056/23-1024

Podgorica, 29.09.2023. godine

## SEKTORSKA ANALIZA

za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava  
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija  
iz Budžeta Crne Gore u 2024. godini

*Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritna.*

## 1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

<input type="checkbox"/> socijalna i zdravstvena zaštita	<input type="checkbox"/> razvoj civilnog društva i volonterizma	<input type="checkbox"/> zaštita životne sredine
<input type="checkbox"/> smanjenje siromaštva	<input type="checkbox"/> evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	<input type="checkbox"/> poljoprivreda i ruralni razvoj
<input type="checkbox"/> zaštita lica sa invaliditetom	<input type="checkbox"/> institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	<input type="checkbox"/> održivi razvoj
<input type="checkbox"/> društvena briga o djeci i mladima	<input type="checkbox"/> nauka	<input type="checkbox"/> zaštita potrošača
<input type="checkbox"/> pomoć starijim licima	<input type="checkbox"/> umjetnost	<input type="checkbox"/> rodna ravnopravnost
<input checked="" type="checkbox"/> zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	<input type="checkbox"/> kultura	<input type="checkbox"/> borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
<input type="checkbox"/> vladavina prava	<input type="checkbox"/> tehnička kultura	<input type="checkbox"/> borba protiv bolesti zavisnosti
<input type="checkbox"/> druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): _____		

## 2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2024. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

U današnjem svijetu, pitanje prava i položaja LGBTI osoba predstavlja jedan od najznačajnijih socijalnih izazova. Dok se u mnogim djelovima svijeta postižu značajni pomaci u borbi za ravnopravnost, mnogi LGBTI pojedinci i dalje suočavaju s preprekama i diskriminacijom. Istraživanje "Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori - trendovi i analiza<sup>1</sup>" ukazuje da preko 40% građana ima negativan stav o ovoj ranjivoj grupi, dok pozitivan stav ima 7,4% građana. Kada se vrijednosti uporede sa istraživanjem od prije dvije godine, povećan je procenat i onih koji imaju negativan (sa 38,6% 2020. godine, na 43,0% 2022. godine), ali i onih koji imaju pozitivan stav (sa 5,3% 2020. godine na 7,4% 2022. godine). Ovaj podatak jasno ukazuje da je homofobija/transfobija<sup>2</sup> u Crnoj Gori još uvijek izražena i na visokom nivou, te da kvalitet života ove društvene grupe bitno zavisi od jačanja bezbjednosti i institucionalne zaštite ljudskih prava LGBTI osoba. Uzroke ovakvog odnosa građana i građanki prema LGBTI osobama treba tražiti u snažnom uticaju anahronog dijela tradicijskog nasljeđa, koje u postojanju LGBTI osoba vide kršenje morala i vrijednosti o poželjnom načinu života. Ovakav limitirajući uticaj negativnih aspekata tradicije je dodatno ojačan stereotipima i predrasudama prema LGBTI osobama, koji su evidentno prisutni u crnogorskoj javnosti, a koji podstiču diskriminaciju i nasilje nad LGBTI osobama, kako je navedeno u Izvještaju EK za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti (ECRI) o Crnoj Gori iz 2017.godine<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> [MNE-10.02.2023.pdf \(cedem.me\)](#)

<sup>2</sup> "Homophobia – homofobija: strah, netolerancija, nasilje ili mržnja prema gej muškarcima i lezbejkama (i biseksualnim osobama. Manifestuje se kao neupitna vera u superiornost heteroseksualnosti, koju podstiču kulturne i institucionalne društvene prakse." i „Transphobia – transfobija: po analogiji sa bifobijom i homofobijom, oblik diskriminacije, zasnovan na strahu, neznanju i mržnji, usmeren protiv transseksualnih, transrodnih osoba.", *Čitanka od a do š o lezbejskim i gej ljudskim pravima*, Labris, Beograd 2009.g.

<sup>3</sup> Izvještaj Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti (ECRI) o Crnoj Gori, 2017.g, strana 30

Otuda, u narednom periodu treba preduzeti fokusirane i kontinuirane aktivnosti na promjeni društvene percepcije LGBTI osoba kod specifičnih ciljnih grupa kao što su mladi, zatim zaposleni/e u javnim institucijama/ustanovama i privatnom sektoru, predstavnici/e političkih partija, sportske organizacije, ključni kreatori/ke javnog mnjenja.

Shodno Izvještaju o napretku Evropske komisije za 2022. godinu<sup>4</sup>, zaštita prava LGBTI osoba nastavlja da raste. Deveti Podgorički Prajd održan je u oktobru 2021. godine, uz učešće visokih zvaničnika Vlade (potpredsjednik Vlade, nekoliko ministara), i to bez ikakvih incidenata. Skupština je u decembru 2021. godine usvojila izmjene i dopune Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti i izmjene Zakona o porezu na dohodak građana. Potrebno je uložiti više napora u nacionalnu mrežu fokal point, koja će imati zadatak da promoviše LGBTI prava na lokalnom nivou i prati sprovođenje nacionalne strategije. Većinu aktivnosti akcionog plana sprovode nevladine organizacije, neke u saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava. Primijećen je ograničen napredak u pogledu primjene zakona o životnom partnerstvu lica istog pola iz 2020. Osnovana je radna grupa za pripremu Nacrta zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja. Govor mržnje i homofobični incidenti protiv LGTBI osoba, uključujući i članove parlamenta, i dalje izazivaju ozbiljnu zabrinutost. U 2021. policiji je podnijeto 55 prijava protiv 57 osoba zbog diskriminacije LGBTI lica.

Deseti Podgorički Prajd održan je u oktobru 2022. godine, uz učešće visokih zvaničnika Vlade bez ikakvih incidenata.

Viši sud za prekršaje dostavlja i Izvještaj o predmetima o procesuiranim slučajevima diskriminacije, nasilja i drugih oblika napada na pripadnike LGBT populacije koji su bili u radu sudova za prekršaje u 2022. godini iz kojeg proizilazi da su sudovi za prekršaje u 2022. godini imali ukupno u radu 76 predmeta u kojima je procesuirana diskriminacija ili drugi oblici napada na pripadnike LGBT zajednice.<sup>5</sup>

U prethodnom periodu unaprijeđen je normativni i institucionalni okvir zaštite ljudskih prava LGBTI osoba, kroz unapređenje krivičnog i prekršajno-pravnog zakonodavstva, odnosno kroz uspostavljanje Institucije Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Međutim, i pored uspostavljenog normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba, **36,3%<sup>6</sup> građana i građanki je u 2022. godini percipiralo da LGBTI osobe bi trebale imati ista prava kao svi ostali građani i taj procenat je povećan u odnosu na 2020. godinu.**

S tim u vezi, nakon 0 promjene pola, naročito medicinskih intervencija, a u skladu sa preporukom ECRI-ja 40 i praksom Evropskog suda za ljudska prava.<sup>7</sup>

<sup>4</sup> <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Montenegro%20Report%202022.pdf>

<sup>5</sup> [https://www.ombudsman.co.me/docs/1681285008\\_finalizvjestaj\\_12042023.pdf](https://www.ombudsman.co.me/docs/1681285008_finalizvjestaj_12042023.pdf), strana 229

<sup>6</sup> <https://www.cedem.me/wp-content/uploads/2023/02/MNE-10.02.2023.pdf>, strana 36

<sup>7</sup> U zaključnim zapažanjima o Drugom periodičnom izvještaju o Crnoj Gori Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije nad ženama iz 2017. godine izdata je preporuka da se omogućiti postupak pravnog prepoznavanja promjene pola, uključujući i putem uklanjanja zahtjeva za sterilizacijom. Link: <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsgOTxO5cLIZ0CwAvhyns%2byJkiEj7TvkpzcWJaw%2fXo5zl6Qpj9bMmh8y7A8ieXBjtxM8baOhnToMqMn5d4ngDsz828dhdfr8T%2bsR8uNG2UYs>

U kontekstu društvenog prihvatanja LGBTI osoba u Crnoj Gori indikativan je i Izvještaj ECRI-ja o Crnoj Gori<sup>8</sup>, koji konstatuje da je LGBTI zajednica najčešća meta govora mržnje i nasilja<sup>9</sup> u Crnoj Gori, te da se društveni mediji u velikoj mjeri koriste za napade na LGBTI osobe, te da one doživljavaju različite oblike diskriminacije u svom svakodnevnom životu.

Uzroke tome treba tražiti u neadekvatnoj primjeni normativnog okvira za zaštitu od diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama, što se ogleda u „blagom“ kažnjavanju prekršioca zakona, nedovoljnoj obučenosti pravosudnih organa za njegovu primjenu, kao i samoj neinformisanosti LGBTI osoba o njihovim zakonskim pravima i instrumentima njihove zaštite.

Pored gore identifikovanih problema u primjeni zakona, ovdje treba ukazati na još jedan bitan nalaz istraživanja „Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori - trendovi i analiza“, a to je da samo ¼ građana/ki poznaje zakone koji pružaju zaštitu od diskriminacije<sup>10</sup>.

Ovaj podatak nesumnjivo upućuje na potrebu rada sa LGBTI građanima i građankama u cilju njihovog upoznavanja sa legislativom koja ih štiti od diskriminatornih ponašanja.

***U slučaju održavanja statusa quo i nepreduzimanja mjera kojima bi se adresirali identifikovani izazovi izostala bi djelotvorna primjena zakona, a time i djelotvorno odvracanje od diskriminatornih akata prema LGBTI osobama.***

*Posledice bi u tom slučaju bile i narušavanje povjerenja građana i građanki u institucije zadužene za zaštitu njihovih prava, ohrabrivanje netolerantnih i isključivih društvenih stanovišta prema LGBTI zajednici, povećan broj slučajeva ugrožavanja bezbjednosti LGBTI osoba, povećan broj predstavlja LGBTI osoba pred Evropskim sudom za ljudska prava, te potpuna marginalizacija ove društvene grupe.*

Sa aspekta borbe protiv diskriminacije i jačanja inkluzije LGBTI osoba u sportu, evaluacija prethodne Strategije pokazala je da su „najznačajniji rezultati postignuti sa aspekta promocije antidiskriminatornog ponašanja u kontekstu realizacije kampanja protiv govora mržnje, odnosno kroz izradu priručnika za inkluziju LGBTI osoba kroz sport i edukaciju manjeg broja trenera u oblasti ljudskih prava. Međutim, izostala je realizacija ključnih ciljeva Strategije koje se tiču uključivanja LGBTI osoba u sportu, posebno u rad nacionalnih sportskih saveza, organizaciju sportskih događaja i manifestacija, a nije uspostavljen ni adekvatan dijalog Crnogorskog olimpijskog komiteta i LGBTI zajednice.“

Kada je u pitanju oblast sporta, u narednom periodu bi se prvenstveno trebalo fokusirati na promjeni percepcije o LGBTI osobama kod mladih i u sportskim organizacijama, kroz promovisanje tolerancije i društvene jednakosti LGBTI osoba u sportu. Fokus bi takođe trebalo staviti i na edukacije

<sup>8</sup> <https://rm.coe.int/second-report-on-montenegro-montenegrin-translation-/16808b5944>

<sup>9</sup> Ovdje treba podsjetiti na Preporuku Komiteta ministara državama članicama o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta CM/Rec(2010)5, kojom se od članica traže djelotvorne, brze i nepristrasne istrage u slučajevima nasilja nad LGBTI osobama, da se prilikom odmjeravanja kazne uzme u obzir motivacija počinioca, da se jačaju kapaciteti institucija za sprovođenje zakona, te da se podaci u vezi sa diskriminacijom i netolerancijom LGBTI osoba prikupljaju i analiziraju.

<sup>10</sup> <https://www.cedem.me/wp-content/uploads/2023/02/MNE-10.02.2023.pdf>

sportskih radnika/ca iz oblasti antidiskriminacije i senzibilnog rada sa LGBTI osobama, kako bi se stvorila osnova za inkluziju LGBTI osoba u sportske događaje i sportske organizacije.

U kontekstu potrebe za promjenom društvene percepcije LGBTI osoba nezaobilazan je i segment kulture i njenih sadržaja kojima se sa jedne strane afirmišu autentični kulturni izrazi LGBTI osoba, a sa druge se kroz te sadržaje informišu ostali građani i građanke o njihovoj autentičnoj „slici“ što doprinosi razbijanju njihovih pseudo predstava o LGBTI osobama. U tom smislu, rezultati istraživanja ukazuju na pozitivan trend i značajno smanjenje percepcije diskriminacije u pogledu prava LGBTI osoba na sopstvenu kulturu. Međutim, posmatrajući rezultate istog istraživanja u kontekstu (ne)prihvaćenosti LGBTI osoba u crnogorskom društvu, nameće se zaključak da je potrebno aktivnije prezentovati LGBTI kulturne sadržaje koji doprinose razbijanju predrasuda i negativnih uticaja tradicije kod crnogorskih građana i građanki, a u kojima se nalazi uzrok društvenog odbacivanja LGBTI osoba. U prethodnom periodu su realizovani brojni tematski paneli i izložbe posvećene promociji queer, camp i trash kulturi i umjetnosti. Aktivnosti su realizovane u saradnji sa LGBTI zajednicom i uz učešće uglednih stručnjaka/inja iz oblasti sociologije, antropologije, studija teatra, umjetnosti i aktivizma. Ove aktivnosti su se pokazale veoma uspješnim i sa njima bi trebalo nastaviti u narednom periodu jer doprinose informisanosti javnosti o alternativnim kulturnim izrazima i podstiču promjenu društvene svijesti u pravcu potpunijeg razumijevanja i prihvatanja LGBTI osoba, senzibilišu kulturni prostor prema LGBTI pitanjima i stvaraju više prostora za LGBTI osobe u mainstream kulturi.

**U slučaju održavanja statusa *quo* i nepreduzivanja mjera kojima bi se adresirali identifikovani izazovi u kontekstu promjene društvene percepcije LGBTI osoba i njihovog društvenog prihvatanja u narednom periodu, došlo bi do diskontinuiteta u procesu promjene društvene svijesti, čime bi usvajanje nediskriminatornih obrazaca ponašanja i razvoj kulture, tolerancije i prihvatanja LGBTI osoba bio suštinski ugrožen. Bez promjene društvene svijesti ne može se stvoriti pouzdana osnova za adresiranje izazova sa kojima se LGBTI osobe suočavaju u svakodnevnom životu, niti bi mjere koje preduzimaju institucije na zaštiti i unapređenju njihovih ljudskih prava imale održivi karakter.**

Sa aspekta zapošljavanja, nalazi istraživanja ukazuju na postojanje trenda diskriminacije LGBTI osoba i skor percepcije njihove diskriminacije u 2022. godini u sektoru zapošljavanja bilježi visok nivo od 38,5%, što predstavlja povećanje u odnosu na 2022. godinu za 3,6 procentnih poena.

Razloge ovako izraženog skora istraživanja treba tražiti kako u rasprostranjenim predrasudama prema LGBTI osobama (prisutnim i u radnom okruženju), tako i u izostanku konkretnih aktivnosti poslodavaca na kreiranju inkluzivnog radnog okruženja, te prirodni „coming out“<sup>11</sup> procesa kroz koji prolaze LGBTI osobe i koji ih dovodi do „suočavanja“ sa okolinom.

---

<sup>11</sup> Coming out – razotkrivanje: sintagma koja potiče iz fraze coming out of the closet, već se ustaljeno upotrebljava u značenju javnog i otvorenog istupanja i afirmisanja vlastite (homo)seksualne orijentacije. Javlja se u dve ravni: kao samo-otkriće i kao manje ili više javna obznana. Reći sebi i drugima, odnosno izaći iz ćutanja o svom identitetu. Izlaženjem iz ćutanja izlazi se iz izolacije i negiranja i objavljuje se drugima pravo na drugačiji život., „Čitanka od A do Š o lezbejskim i gej ljudskim pravima“, Labris, Beograd 2009

Međutim, izostale su dalje konkretnije aktivnosti, koje bi senzibilisale i edukovale poslodavce (u javnom i privatnom sektoru) u ovoj tematici, podstakle ih na kreiranje inkluzivnih radnih mjesta, te osnažile LGBTI osobe da se na profesionalnom planu nesmetano razvijaju nestrahujući od osude i isključivanja na radnom mjestu.

Ovdje treba podsjetiti da Preporuka Komiteta ministara državama članicama o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta CM/Rec(2010)5 traži od država članica da obezbjede djelotvornu zaštitu od diskriminacije LGBTI osoba pri zapošljavanju i radu, kako u javnom tako i u privatnom sektoru. To podrazumijeva i preduzimanje mjera u pogledu pristupa zapošljavanju i unapređenja na poslu, otpuštanja, zatim u pogledu plate i drugih radnih uslova, uključujući sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje uznemiravanja i drugih oblika viktimizacije.

Preporukom je takođe istaknuto da posebnu pažnju treba posvetiti djelotvornoj zaštiti prava na privatnost transrodnih osoba u kontekstu zapošljavanja, da bi se izbjeglo svako nebitno otkrivanje njihove polne istorije ili njihovog prethodnog imena poslodavcu i drugim zaposlenima.

Takođe, istraživanje koje je radila NVO CEDEM u 2022. godini<sup>12</sup>, pokazalo je da je diskriminacija najizraženija u oblasti zapošljavanja (53,5%), a i da trendovi su u ovom pogledu negativni u proteklom desetogodišnjem periodu. Ovo je podatak koji se kontinuirano ponavlja u svim istraživanjima od 2010. godine do danas. Prema tome, gotovo da nema sumnje da u postupcima i procedurama u oblasti zapošljavanja postoje ozbiljni problemi kada je riječ o regrutaciji s obzirom na određene distinktivne diskriminativne kriterijume, kao i mogućnosti kršenja drugih prava iz radnog odnosa.

Zato bi u narednom periodu u saradnji sa nacionalnim i lokalnim institucijama, privrednim subjektima, sindikalnim organizacijama i LGBTI zajednicom, trebalo potencirati implementaciju aktivnosti koje su izostale u prethodnom periodu, i ohrabriti institucije i privredne subjekte da u svojim poslovno-razvojnim agendama uvrste LGBTI tematiku sa aspekta kreiranja inkluzivnog radnog okruženja.

***Održavanje statusa quo i nepreduzimanje navedenih aktivnosti u sektoru zapošljavanja bi ostavilo „otvoren“ prostor za dalju diskriminaciju LGBTI osoba, obeshrabilo bi ih da u punom kapacitetu doprinose radnom procesu na radnom mjestu koje obavljaju, što bi se na kraju reflektovalo i na produktivnost privrednih subjekata koji ne koriste pune potencijale svojih zaposlenih.***

**U slučaju održavanja statusa quo i nepreduzimanja identifikovanih mjera, pozitivan trend smanjenja diskriminacije LGBTI osoba u sektoru zdravstvene zaštite može poprimiti regresivan karakter, posebno u kontekstu najranjivijih djelova LGBTI zajednice (transrodnih i interseksualnih osoba) i rezultirati slučajevima narušavanja njihovih ljudskih prava.**

Kao jedna od preporuka evaluacije sprovođenja Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2013-2018 bila je da je oblasti turizma neophodno preduzeti ključne korake na realizaciji mjera koje su bile predviđene Strategijom za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u

<sup>12</sup> <https://www.cedem.me/wp-content/uploads/2023/02/MNE-10.02.2023.pdf>

Crnoj Gori 2013-2018., a čija je realizacija izostala u prethodnom periodu.<sup>13</sup> Naime, i dalje ostaju otvorena pitanja u vezi kreiranja turističkog ambijenta u kome će se LGBTI turisti/kinje osjećati u potpunosti sigurno, te razvoja i mapiranja odgovarajućeg turističkog sadržaja za njih. S tim u vezi, neophodno je u potpunosti izvještavati o nivou prihvatanja LGBTI-a u (turističkim destinacijama u Crnoj Gori) i mogućnostima za rekreaciju LGBTI turista, izraditi analizu tržišta i procjenu potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta, uraditi program razvoja turističke ponude, kao i realizovati obuke radnicima u cijeloj turističkoj privredi i ponuditi oznaku "LGBTI-friendly" organizacijama koje su prošle obuku, i sl.

**Nepreduzimanjem identifikovanih mjera izostaće kreiranje bezbjednog turističkog okruženja i specijalizovane turističke ponude za LGBTI osobe u Crnoj Gori, što će konsekvntno doprinijeti kreiranju negativne percepcije o Crnoj Gori kod LGBTI turista/kinja i smanjenju prihoda od turizma.**

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Ustav Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 001/07 i br. 038/13)</li> <li>2. Krivični Zakonik Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 44/2017)</li> <li>3. Zakon o zabrani diskriminacije (Službeni list Crne Gore 042/17 od 30.06.2017)</li> <li>4. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda CG („Službeni list Crne Gore“ br. 42/11; 32/14; 21/17)</li> <li>5. Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola ("Sl. list CG", br. 67/2020)</li> <li>6. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023</li> <li>7. Istraživanje „Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori – trendovi i analiza “ iz 2018.g.</li> <li>8. Izvještaji EK o napretku Crne Gore</li> <li>9. Izvještaj Evropske Komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije o Crnoj Gori – 2017. godina</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Skupština Crne Gore <a href="http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore">http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore</a></li> <li>2. Paragraf Lex MNE <a href="https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/krivicni-zakonik-crne-gore.html">https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/krivicni-zakonik-crne-gore.html</a></li> <li>3. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava <a href="http://www.mmp.gov.me/biblioteka/zakoni">http://www.mmp.gov.me/biblioteka/zakoni</a></li> <li>4. Katalog propisa <a href="http://www.katalogpropisa.me/wp-content/uploads/2018/02/Zakon-o-zastitniku-ci-ljudskih-prava-i-sloboda-Crne-Gore.pdf">http://www.katalogpropisa.me/wp-content/uploads/2018/02/Zakon-o-zastitniku-ci-ljudskih-prava-i-sloboda-Crne-Gore.pdf</a></li> <li>5. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava <a href="http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije">http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije</a></li> <li>6. NVO CEDEM <a href="http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf">http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf</a></li> </ol>

<sup>13</sup> <https://wapi.gov.me/download/a4d64cb8-e4be-4001-8bb3-93b8ac6ffbd1?version=1.0>



<p>10. Godišnji izvještaji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p> <p>11. Evropska konvencija o ljudskim pravima</p> <p>12. Praktični uvod u evropske standarde protiv diskriminacije</p> <p>13. Evaluacija sprovođenja Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018</p>	<p>7. ME4EU</p> <p><a href="http://www.eu.me/mn/pregovori-o-pristupanju/dokumenti-pregovori/category/57-izvjestaji-o-napretku">http://www.eu.me/mn/pregovori-o-pristupanju/dokumenti-pregovori/category/57-izvjestaji-o-napretku</a></p> <p>8. Savjet Evrope</p> <p><a href="https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Montenegro/Montenegro_CBC_en.asp">https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Montenegro/Montenegro_CBC_en.asp</a></p> <p>9. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p> <p><a href="http://www.ombudsman.co.me/lzvjestaji_Zastitnika.html">http://www.ombudsman.co.me/lzvjestaji_Zastitnika.html</a></p> <p>10. Savjet Evrope</p> <p><a href="https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf">https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf</a></p> <p>11. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava</p> <p><a href="http://www.mmp.gov.me/rubrike/Publikacije/136529/Prakticni-uvod-u-evropske-standarde-protiv-diskriminacije.html">http://www.mmp.gov.me/rubrike/Publikacije/136529/Prakticni-uvod-u-evropske-standarde-protiv-diskriminacije.html</a></p> <p>12. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava</p> <p><a href="http://www.mmp.gov.me/biblioteka/izvjestaji">http://www.mmp.gov.me/biblioteka/izvjestaji</a></p>
--	---

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. <b>Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023</b></li> <li>2. <b>Zakon o zabrani diskriminacije (Službeni list Crne Gore 042/17 od 30.06.2017)</b></li> <li>3. <b>Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda CG („Službeni list Crne Gore“ br. 42/11; 32/14; 21/17)</b></li> <li>4. <b>Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola ("Sl. list CG", br. 67/2020)</b></li> </ol>	<p>Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023 predstavlja sveobuhvatan dokument kojim je sistemski uređena politika Vlade Crne Gore na planu unapređenja i zaštite prava i sloboda LGBTI osoba. U okviru Strategije su definisani ciljevi koje treba ostvariti, odnosno mjere koje doprinose njihovoj realizaciji.</p>

## 5. Izvještaji EK o napretku Crne Gore za 2022.

U okviru **strateškog cilja 1:** „Unaprijeđeno društveno prihvatanje LGBTI osoba kroz snažniju podršku građana/ki ostvarivanju njihovih prava, jačanju nediskriminatornog karaktera sistema obrazovanja i eliminaciju diskriminacije u pogledu prava LGBTI osoba na sopstvenu kulturu.“ definisani su sledeći operativni ciljevi i mjere za njihovo postizanje:

**Operativni cilj 1.1:** „Podrška crnogorskih građana i građanki LGBTI osobama u borbi za ostvarivanje njihovih prava povećana za 10%.“, koji se može postići i kroz realizaciju sledećih mjera:

**Mjera 1.1.1:** Promovisati toleranciju i društvenu jednakost LGBTI osoba u sportu.

**Mjera 1.1.2:** Edukovati sportske radnike/ce za senziblan rad sa LGBTI osobama.

**Mjera 1.1.3:** Edukovati predstavnike političkih partija o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba.

**Mjera 1.1.5:** Edukovati starješine Vojske CG za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.

**Operativni cilj 1.3:** „Eliminisana diskriminacija LGBTI osoba u pogledu prava na sopstvenu kulturu i na autentični kulturni izraz“, koji se može postići i kroz realizaciju sledećih mjera:

**Mjera 1.3.1:** Uputiti preporuke javnom TV servisu sa akcentom na osnaživanje afirmacije vrijednosti tolerancije i društvenog prihvatanja LGBTI osoba.

**Mjera 1.3.3:** Organizovati izložbe umjetničkih radova LGBTI osoba.

**Mjera 1.3.5:** Pisanje, priprema, štampa, kao i prevođenje publikacija kojima se afirmišu ljudska prava LGBTI osoba i promovišu kulturni

izrazi koji doprinose afirmaciji principa tolerancije i društvenog prihvatanja LGBTI osoba.

U okviru **strateškog cilja 2:** „Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“ definisani su sledeći operativni ciljevi i mjere za njihovo postizanje:

**Operativni cilj 2.2.:** „Podignut nivo obučenosti tužilaca/teljki za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“, koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:

**Mjera 2.2.1.** Edukovati tužioce/teljke za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

**Operativni cilj 2.3:** „Podignut nivo obučenosti sudija za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“, koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:

**Mjera 2.3.1:** Edukovati sudije za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

**Operativni cilj 2.4:** „Službenici u jedinicama lokalne samouprave su senzibilisani za rad sa LGBTI osobama i osposobljeni za primjenu Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola i zakona kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda.“, koji se treba postići kroz realizaciju sledeće mjere:

**Mjera 2.4.3:** Senzibilisati zaposlene u organima lokalne samouprave za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

**Operativni cilj 2.7:** „Uspostavljen normativni okvir kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda u Crnoj Gori u skladu sa međunarodnim standardima“, koji se treba postići kroz realizaciju sledeće mjere:

**Mjera 2.7.1.** Kreirati normativni okvir kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda u skladu sa standardima EU.“

	<p><i>U okviru <b>strateškog cilja 3:</b> „Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe.“ definisani su sledeći operativni ciljevi i mjere za njihovo postizanje:</i></p> <p><b>Operativni cilj 3.1:</b> „Unaprijeđen pristup radu i efektivna zaštita prava LGBTI osoba u sferi radnih odnosa.“</p> <p><b>Mjera 3.1.1.</b> <i>Informisati poslodavce i sindikate u pogledu antidiskriminacione zaštite LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.</i></p> <p><b>Operativni cilj 3.2:</b> „Unaprijeđen pristup uslugama zdravstvene zaštite za LGBTI osobe“, koji se ima ostvariti kroz realizaciju sledeće mjere:</p> <p><b>Mjera 3.2.1:</b> <i>Edukovati medicinske radnike za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.</i></p> <p><b>Operativni cilj 3.4:</b> „Unaprijeđena turistička usluga za LGBTI turiste.“, koji se ima ostvariti kroz realizaciju sledeće mjere:</p> <p><b>Mjera 3.4.1:</b> <i>Uraditi analizu tržišta i procjenu potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta;</i></p> <p><b>Mjera 3.4.2:</b> <i>Uraditi program razvoja turističke ponude za LGBTI turiste;</i></p> <p><b>Mjera 3.4.3:</b> <i>Mapirati turističke gej frendli lokacije i sadržaje.</i></p>
--	---

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
<p>Nevladine organizacije su prepoznate kao veoma bitni partneri sa kojima treba razvijati saradnju, dalje unapređujući dosadašnja iskustva i partnerstva i stavljajući akcenat na aktivan doprinos svih aktera ostvarivanju ravnopravnosti LGBTI osoba u crnogorskom društvu.</p> <p>Doprinos nevladinih organizacija je vrlo značajan zbog prenošenja znanja i iskustava u oblasti ostvarivanja i zaštite prava i sloboda LGBTI osoba, borbe protiv društvenih stereotipa i predrasuda u vezi sa LGBTI populacijom, prenošenja ekspertize u borbi protiv diskriminacije LGBTI osoba, razvijanja i unapređivanja servisa za podršku LGBTI osobama, te osposobljavanja zaposlenih u nacionalnim i lokalnim institucijama za senzibilan rad sa LGBTI osobama. Takođe, doprinos NVO-a se sastoji i u mogućnosti da na efektivan način informišu sve zainteresovane strane o propisanim standardima ljudskih prava LGBTI osoba i zakonskim mehanizmima za njihovu zaštitu.</p> <p>Aktivnosti trebaju biti usmjerene na :</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Edukovanje predstavnike političkih partija o međunarodnim standardima ljudskih prava;</li> </ul>	<p>Mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- 60% predstavnika političkih partija u Skupštini CG edukovano u oblasti ljudskih prava LGBTI osoba</li> <li>- Publikovani principi na crnogorskom jeziku. Održan panel na kome su promovisani principi</li> <li>- Obučeno 30% starješina u Vojsci CG</li> <li>- 40% aktivnog sastava Vojske CG informisano o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba</li> <li>- 100% prosvjetnih inspektora edukovano</li> <li>- Podignut obuhvat obučених tužilaca za senzibilan rad sa LGBTI osobama na 50%</li> <li>- Podignut obuhvat obučених sudija za senzibilan rad sa LGBTI osobama na 50%</li> <li>- Edukovano 10% službenika u svakoj crnogorskoj opštini</li> <li>- Edukovano 10% službenika u svakoj crnogorskoj opštini</li> <li>- Urađena analiza primjene Zakona</li> <li>- Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim pravima u vezi sa krivično-pravnom i</li> </ul>	<p>Izveštaji o realizaciji projekata/programa NVO-a koje su nosioci projekata/programa;</p> <p>Izveštaji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu;</p> <p>Izveštaji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinska prava;</p> <p>Izveštaji Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova;</p> <p>Izveštaji Ministarstva finansija i socijalnog staranja;</p> <p>Izveštaji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore;</p> <p>Izveštaji lokalnih samouprava;</p> <p>Media kliping;</p> <p>Izveštaji revizorskih institucija;</p> <p>Izveštaji o evaluaciji projekata;</p> <p>Evidencione liste učesnika aktivnosti;</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>- Prevesti, publikovati i promovisati novo izdanje Džogakarta principa;</li> <li>- Edukovati starješine Vojske CG o međunarodnim standarima ljudskih prava LGBTI osoba;</li> <li>- Informisati pripadnike Vojske CG o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba</li> <li>- Edukovati prosvjetne inspektore o normativnom okviru kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba</li> <li>- Edukovati tužioce i sudije za senzibilan rad sa LGBTI osobama</li> <li>- Edukovati nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave u primjeni normativnog okvira kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda</li> <li>- Senzibilisati zaposlene u organima lokalne samouprava za rad sa LGBTI osobama</li> <li>- Uraditi analizu primjene Zakona o zabrani diskriminacije sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije</li> <li>- Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima u vezi sa krivično-pravnom i prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije</li> <li>- Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima iz Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola</li> <li>- Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima iz zakona kojim će se regulisati pravno prepoznavanje roda</li> </ul>	<p>prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim pravima iz Zakona</li> <li>- Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim pravima iz ovog zakona</li> <li>- Usvojen Zakon o pravnom prepoznavanju roda u skladu sa standardima EU</li> </ul>	
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kreirati normativni okvir kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda u skladu sa EU standardima</li> </ul>		
--	--	--

### 3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2024. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2024. godini	Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)
<p><b>1. Javni konkurs će doprinijeti realizaciji sledećih strateških ciljeva Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Unaprijeđeno društveno prihvatanje LGBTI osoba kroz snažniju podršku građana/ki ostvarivanju njihovih prava, jačanju nediskriminatornog karaktera sistema obrazovanja i eliminaciju diskriminacije u pogledu prava LGBTI osoba na sopstvenu kulturu.</li> <li>2. Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.</li> <li>3. Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe.</li> </ol>	<p>Javni konkurs će doprinijeti da se, kroz realizaciju raznovrsnih aktivnosti predloženih projekata nevladinih organizacija, realizuju one mjere Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023 (Odjeljak 2.1) koje će doprinijeti unapređenju kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori.</p> <p>Konkretno, fokus aktivnosti treba biti na podizanju svijesti opšte i stručne javnosti o pravima LGBTI populacije, kao i da se stvore uslovi za efikasnu primjenu zakonskih garancija.</p>

#### 4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2022. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
„Imamo pravo“	250 000 EUR	/

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2022. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
<p>Glavni korisnici/e projekata i programa NVO koji će se finansirati putem predloženog javnog konkursa su:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- <b>LGBTI populacija u Crnoj Gori;</b></li></ul> <p>Na osnovu uporednih međunarodnih iskustava, procijenjeno je da od 5 do 10 procenata stanovnika/ca jedne države pripada LGBTI populaciji, pri čemu kroz projektne aktivnosti treba <b>obuhvatiti najmanje 200 LGBTI osoba</b>. Osnovna potreba ove populacije je njihova puna integracija u crnogorsko društvo i dosledno poštovanje njihovih prava i sloboda u skladu sa međunarodnim konvencijama kojima je pristupila Crna Gora, te u skladu sa pozitivnim zakonodavstvom u Crnoj Gori.</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- <b>Lokalne samouprave;</b></li></ul>



Na lokalnom nivou postoji 25 jedinica lokalne samouprave. Sve institucije na lokalnom nivou su obavezne da implementiraju odredbe Ustava Crne Gore i zakone kojima se štite ljudska prava i slobode LGBTI osoba, te nacionalnu LGBTI politiku definisanu u Strategiji za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. U cilju uspješne primjene normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba neophodno je edukovati zaposlene u lokalnim institucijama, te unaprijediti njihova znanja u oblasti propisanih međunarodnih standarda, podići njihov nivo svijesti o pravima LGBTI osoba i razviti kod zaposlenih senzibilan pristup u radu sa pripadnicima/cama LGBTI populacije.

S tim u vezi, potrebno je u narednom periodu obučiti **150 zaposlenih u lokalnim samoupravama**, za primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba i senzibilan rad sa njima.

**- Pravosudni organi;**

Zaposleni u pravosudnim organima u Crnoj Gori su predstavnici sudstva i državnog tužilaštva.

Tužilačku organizaciju čine: Vrhovno državno tužilaštvo, Viša državna tužilaštva u Podgorici i Bijelom Polju, 13 Osnovnih državnih tužilaštva, Specijalno državno tužilaštvo i Tužilački savjet. Državno tužilaštvo je jedinstven i samostalan državni organ koji vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti.

Sudsku organizaciju čine: Vrhovni sud Crne Gore, Viši sud u Podgorici i Bijelom Polju, 15 Osnovnih sudova, Apelacioni sud Crne Gore, Upravni sud Crne Gore, Privredni sud Crne Gore, Viši sud za prekršaje Crne Gore, Sudovi za prekršaje u Budvi, Podgorici i Bijelom Polju i Sudski savjet Crne Gore. Nadležnost sudova u Crnoj Gori se sastoji u primjeni potvrđenih međunarodnih ugovora, Ustava Crne Gore i nacionalnog zakonodavstva.

Kao osnovne potrebe sudske i tužilačke vlasti u Crnoj Gori mogu se identifikovati potrebe za jačanjem kapaciteta u pogledu znanja koja se tiču sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima gdje se odlučivalo o pravima LGBTI populacije, podizanje njihovog nivoa znanja i ekspertize u pogledu primjene crnogorskog nacionalnog zakonodavstva sa posebnim fokusom na diskriminaciju, te osposobljavanje zaposlenih u tužilaštvima i sudovima za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

U vezi sa gore navedenim, potrebno je u narednom periodu obučiti **30 sudija, odnosno 25 tužilaca** za primjenu antidiskriminacionog zakonodavstva i senzibilan rad sa LGBTI osobama.

**- Privredna društva i strukovna udruženja u Crnoj Gori:**

Prema podacima MONSTAT-a u 2022. godini je bilo 45 675 aktivnih privrednih subjekata u Crnoj Gori. Broj reprezentativnih sindikalnih udruženja je preko 500. Takođe, u Crnoj Gori postoji Unija poslodavaca Crne Gore, koja okuplja predstavnike provrednih društava na teritoriji Crne Gore.

Svi navedeni subjekti su činioci ekonomsko-socijalnog sistema u Crnoj Gori, a ujedno i značajni društveni akteri koji okupljaju veliki broj zaposlenih crnogorskih građana i građanki, koji svojom pozicijom i ulogom u ukupnom društveno-ekonomskom sistemu Crne Gore mogu dominantno uticati na uspostavljanje nediskriminativnih praksi i promociji tolerancije prema LGBTI osobama u sferi radnih odnosa.

Osnovne potrebe ovih subjekata su jačanje kapaciteta zaposlenih u njima za kreiranje socio-inkluzivnih politika za pripadnike/ce LGBTI populacije i njihovo inkorporiranje u praksu rada tih subjekata, kroz podizanje nivoa njihovih znanja iz oblasti antidiskriminacionog zakonodavstva, njihovog senzibilisanja za rad sa pripadnicima/ama LGBTI populacije, te uspostavljanje njihove saradnje sa organizacijama civilnog društva koja se bave zaštitom i unapređenjem prava i sloboda LGBTI populacije.

S tim u vezi, potrebno je u narednom periodu edukovati **100 poslodavaca, odnosno 50 sindikalnih radnika** o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba, crnogorskom antidiskriminacionom normativnom okviru, mehanizmima koji unaprjeđuju inkluziju LGBTI osoba u radnom okruženju, i senzibilisati ih za rad sa LGBTI osobama.

- **Sportski radnici/e:**

Kada je u pitanju oblast sporta, u narednom periodu bi se prvenstveno trebalo fokusirati na promjeni percepcije o LGBTI osobama u sportskim organizacijama, kroz razne kampanje kojim se promoviše tolerancija i društvena jednakost LGBTI osoba u sportu. Fokus bi takođe trebalo staviti na edukacije sportskih radnika/ca iz oblasti antidiskriminacije i senzibilnog rada sa LGBTI osobama, kako bi se stvorila osnova za inkluziju LGBTI osoba u sportske događaje i sportske organizacije.

S tim u vezi, potrebno je u narednom periodu edukovati **najmanje 300 sportskih radnika/ca** angažovanih u sportskih organizacijama.

- **Zdravstveni radnici/e:**

Pristup zdravstvenoj zaštiti je od vitalnog značaja za LGBTI osobe. I pred značajnih napora koji su u prethodnom periodu bili usmjereni na senzibilisanje medicinskih radnika/ca za rad sa LGBTI osoba, neophodno preduzeti dalje aktivnosti na informisanju zdravstvenih radnika o ljudskim pravima LGBTI osoba, te povećati kadrovski kapacitet u Ministarstvu zdravlja službenicima koji će raditi na pitanjima ljudskih prava. Takođe, neophodno je voditi računa o ravnomjernoj geografskoj rasprostranjenosti ove ciljne grupe, kao i o njihovoj ravnomjernoj raspoređenosti kroz primarni, sekundarni i tercijarni sektor zdravstvene zaštite, do postizanja obuhvata obučanih medicinskih radnika/ica na nivo od 10% na teritoriji Crne Gore do 2024. godine.

S tim u vezi, potrebno je u narednom periodu edukovati **najmanje 100 medicinskih radnika/ca** za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
Naziv Javnog konkursa: "Imamo pravo"	15-25 projekata/ugovora

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa: „Imamo pravo“.	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 5 000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 20 000 EURA

**NAPOMENA:** stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: ***“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”***

## 5. KONSULTACIJE SA ZINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovalе u konsultacijama

## 6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
“ Imamo pravo“	Tri (3)	

Ovjera ministra:

Fatmir Gjeka

Ime i prezime



Potpis